

**“LA SOLUCIÓ NO ÉS QUE L'ADMINISTRACIÓ NETEGI RIUS I FUMS,
SINÓ QUE LA GENT, LES INDÚSTRIES, NO EMBRUTIN”**

RÒMUL GAVARRÓ I CASTELLTORT

COL·LECCIONISTA I GERENT D'AIGUA DE RIGAT, S.A.

JOAN VALLS

Ròmul Gavarró i Castelltort va néixer el 2 de desembre de l'any 1921. Té, doncs, 81 anys. Un atropellament, a Barcelona, i anant a peu —quina ironia per a un home que encara ara es desplaça amb moto— l'ha deixat potser una mica menys lleuger del que estava. Però no para. Al llarg de la xerrada —es tractava d'una pretesa entrevista, però el Sr. Gavarró és molt murri i sap moltes coses de l'aigua, la passió de la seva vida—, s'aixeca amb rapidesa un munt de vegades. **“Ara t'ho ensenyaré”, “coneixes aquest llibre?”, “tinc unes fotografies reproduïdes que ara te les porto”...** Seguir un fil és impossible. Que, tractant-se d'ell, més que un fil seria un reguerol. O una riuada.

Ens veiem en el seu despatx d'Aigua de Rigat, S.A., al carrer de la Comarca, d'Igualada. Abans, per telèfon, li he preguntat pel número del carrer. **“Veus quin bon servei que donem? Això vol dir que no has hagut de venir gaire per aquí...”** Res a veure amb el despatx d'un gerent. Deu tenir, i potser em quedo curt, més de cent metres quadrats. Més de mitja sala és ocupada per una esplèndida biblioteca, que el nombre de volums ja no permet que sigui clàssica i vistosa. La funcionalitat obliga i Ròmul Gavarró té molts i molts volums en uns arxius amb guies i maneta. No llueixen, però els volums hi són. **“Aquesta és la primera Enciclopèdia Francesa, la de D'Alembert i Diderot”.** Segle XVIII. Sorpresa. **“Tinc llibres en català del segle XV”.** El català, la llengua catalana. Sortirà moltes vegades al llarg de la conversa. És, després o abans que l'aigua, una altra passió. **“Quan es té del néixer, ja no es deixa”.**

Ròmul Gavarró va estudiar al prestigiós Institut Escola, a Barcelona, i després de la guerra, tancat aquell, va haver de continuar a l'Institut Menéndez y Pelayo. Déu n'hi do del canvi, no? **“Sí, és clar. Recordo que un dia, el director, que ens donava llatí, va demanar la traducció encarregada. Ningú no l'havia fet. Quan em va tocar a mi, li vaig dir que sí. Léala, por favor. Així ho vaig fer i, en acabat, em va demanar la llibreta. Jo havia fet la traducció al català!”** Problemes? **“No, home, no. Ell era el director i no podia pas castigar l'únic que havia fet els deures... Qui ho té del néixer, ja no ho deixa”.** Després es llicenciarà en Ciències Químiques a la Universitat de Barcelona. Des de l'any 1953, el mateix any en què va morir el seu pare, ocupa la gerència d'Aigua de Rigat, S.A. A la primeria dels anys 60, fou president de La Espelunca i també ha format part del patronat del Museu Comarcal de l'Anoia. L'any 1967 comença a endegar el Museu de l'Aigua, al Molí de Rigat, a Vilanova del Camí.

—Per què l'any 67?

—**Aproximadament. De molt abans, a la Pobla ja hi tenia coses, una bona col·lecció d'aixetes, per exemple. I tot plegat ho vam anar passant al Molí de Rigat.**

—Quantes peces s'hi han aplegat, en aquests trenta-cinc anys?

—**Avui passem de les dues mil cent.**

—La peça més valuosa?

—**Alguna val uns dos milions de pessetes. Però no és tant el valor econòmic, sinó la seva**

antiguitat o la seva originalitat. Tinc, per exemple, una hidria grega, per portar aigua.

—La més original?

—Moltes. Per exemple, un senglar romà. L'aigua li entra per la panxa i li surt pel morro. I això el fa girar.

—Tot el conjunt del Museu, respon a alguna planificació?

—No, la feina és anar recollint i anar catalogant. De fet, actualment algunes peces ja no les haig de buscar; me les porten a casa. Però tot plegat s'ha de fer els dissabtes i els diumenges, perquè els altres dies hi ha altra feina.

—Us consta alguna altra iniciativa més o menys paral·lela?

—Que jo sàpiga, no.

—Quin futur li veieu al Museu de l'Aigua?

—A la meva filla li agrada. I tinc un nét i una néta, fills d'un gendre anglès. És lingüista i, per cert, domina el català oral i escrit perfectament. El castellà, no. Viuen aquí i, quan ha de donar alguna conferència, si no la pot fer en català, la dona en anglès.

—Tornant al Museu...

—Peça a peça no es pot vendre mai.

—Parlem d'Aigua de Rigat, S.A...

—L'empresa es va fundar l'any 1923, i l'aigua va començar a arribar el 1924. El meu pare n'era el gerent. Amb la guerra ens van obligar a treure la S.A. i en els inicis de la dictadura la lletra i d'Aigua. Però la hi vam tornar a posar ràpidament.

—I quina n'ha estat l'evolució?

—Hem anat creixent, cap a Vilanova, part d'Òdena, i estem a punt de créixer més encara.

—Cap a on?

—Encara no t'ho puc dir. Per exemple, l'any 2002, hem incorporat uns mil nous abonats de la urbanització de les Pinedes de l'Armengol, a la Torre de Claramunt, i hem millorat l'abastament del mateix nucli urbà.

—I quin és el procés?

—Tenim molts pous a l'aqüífer Carme-Capellades. I l'aigua és bona. Només demana

una mica de clor. Aleshores va a dipòsits interconnectats, per si un té excedent i un altre, més capacitat. Això funciona amb un sistema de piles, per si hi hagués problemes amb el subministrament elèctric.

—Parlant de Capellades, què en penseu del que s'ha fet amb la bassa?

—És un disbarat. L'Agència Catalana de l'Aigua diu que l'aqüífer està sobreexplotat i que, per tant, no es poden fer més pous. Ells han fet un forat al mig de la bassa, l'omplen i distribueixen l'aigua. S'hauria hagut de deixar tal i com estava. Al segle XIX ja es va quedar seca, i després bé es va recuperar.

—Dieu que l'aigua és bona... I la calç?

—Oh i tant, si és bona... Mira, a un alcalde de la comarca se li han queixat els dels *colmados* perquè no venen aigua d'ampolla... Des de la neu que cau a les muntanyes fins que l'aigua, per rius i filtracions, arriba al mar, es va carregant de sals, que són útils per a tota la cadena.

Segons la memòria d'Aigua de Rigat S.A. de l'exercici 2002, elaborada el juny passat, l'empresa ha fet inversions per valor de 481 mil euros, la qual cosa representa un augment de l'immobilitzat material de l'ordre del 5,54 per cent. Al tancament de l'exercici, la plantilla és de 23 empleats. El nombre d'abonats passa dels 21.000, amb un important augment en els consums industrials, a causa de la sequera, així com un relatiu estancament en el consum domèstic, a conseqüència —llegim en la memòria esmentada— “de la disminució del consum per abonat, a causa del canvi en les estructures familiars”. Pel que fa a l'aigua consumida, la mateixa memòria assegura que “el servei ha estat molt normal, sense cap mancança, però sense cap alegria. Es construeixen immobles, però no tots s'ocupen”. L'any 2002, l'aigua total consumida ha estat d'uns 4.250 milions de metres cúbics.

Ròmul Gavarró sembla ja estar una mica de tornada de distincions i reconeixements. Peces de la seva col·lecció han estat deixades per a nombroses exposicions, fins i tot a Madrid. “Va venir

el rei i em va voler conèixer. Vam estar parlant. Jo en català i ell, també.” Ell i el seu Museu de l'Aigua n'han rebut, de premis i de medalles. Però mostra cert escepticisme vers l'administració, totes les administracions. Ha rebut el premi Bonaplata 1994, el premi Ecològic Pimec el 1995 —confessa que és el que li fa més il·lusió— i la medalla President Francesc Macià l'any 2002. Pel que fa a l'ecologia, Ròmul Gavarró té les idees molt clares. Parlant de les aigües residuals i davant del clàssic “pagar per embrutar” o d'aquell que amenaça amb “el qui més embruti, que pagui més”, la seva filosofia és tota una altra.

—Les empreses tenim poder suficient per no destruir l'ambient que ens envolta. Coneixem el mal que fem, tenim capacitat per evitar-ho i capacitat econòmica per arranjar-ho.

—I la voluntat?

—Mira, la idea original és la del filòsof Duns Escot, “potuit, deuit, ergo fecit”, pogué fer-ho, convingué fer-ho, ho féu. La solució no és que l'Administració netegi els carrers, els rius i els fums, i que les pluges no siguin àcides, sinó que la gent, i les indústries, no embrutin. Qui provoca el dany, qui en coneix tots els ingredients, ha de saber aturar-ho. Les empreses que llencen els desguassos al riu no poden tancar els seus balanços sense comptabilitzar com a contrapartida els danys que causen a la naturalesa. I els usuaris d'aigües avall són també naturalesa.

—Sona contundent...

—I fa anys que ho veig així. L'any 1955 ja li deia a un industrial paperer que les indústries que utilitzaven l'aigua de la riera de Carme havien de retornar l'aigua neta al riu, ja que, en cas contrari, els d'aigües avall havien de carregar amb el perjudicis que ells causaven. Que en el seu balanç hi havia beneficis que eren perjudicis per als altres. Va costar molt, convèncer els industrials de la conca. Però així es va iniciar una lluita incruenta que ha tingut una importància extraordinària.

—I l'Administració, quin paper hi juga?

—L'Administració sempre ha tingut la idea que a les noves indústries no se'ls podia permetre el que es tolerava a les velles. Sabien que una denúncia, ja fos judicial, de rius, municipal, provincial o estatal, suposava com a màxim una multa de 5.000 o de 50.000 pessetes, que, en cas de pagar-les —i això molt a la llarga per raó dels recursos—, no resoldria res més. A més a més, l'Administració ha estat, moltes vegades, fins i tot negativa. Els hem sentit a dir que la depuració de les aigües és costosa, difícil i sovint impossible. I mai no els hem sentit a dir que podia ser una cosa rendible, decorosa, que era possible fer-la sense gran esforç i, a més a més, necessària. I dic que és rendible perquè sovint pot permetre recircular part del cabal d'aigua. I, si es recuperen fibres, tints o càrregues, també es recupera part de la inversió i no produeixen danys. Fou així que nosaltres vam ajudar algunes indústries perquè construïssin l'estació de tractament amb projectes i amb ajudes tècniques i econòmiques. Tots ells van veure amb bons ulls la nostra ajuda, que no pretenia vendre res. Les ajudes econòmiques totes ens foren retornades. I aquest esforç callat ha tingut el seu premi. De nou, al riu hi ha algues, peixos i fins i tot polles d'aigua. La gent torna a pescar-hi.

—I el pobre Anoia?

—Tothom sap com està. S'hi ha fet una depuradora que es va construir en temps del president Tarradellas. I encara no funciona correctament.

—Hi tornarem a pescar algun dia?

—Potser sí, depèn dels adobers.

—I l'aigua del futur, d'on ha de venir, de l'Ebre o del Roine?

—La de l'Ebre ja no la van voler ni els romans. La portaven del Gállego, al llarg d'uns 28 quilòmetres, i fins i tot travessant el mateix Ebre. Quines coses... És com l'aqüeducte de Tarragona, que mai no ha portat aigua... I l'aigua del Roine ja està compromesa a cinc centrals nuclears i al

desguàs de moltes poblacions. Sense esmentar els problemes polítics i socials amb França, que sempre té por que els nostres productes agrícoles distorsionin el benestar dels pagesos francesos.

—I doncs?

—La solució més simple, més econòmica i amb una qualitat d'aigua molt superior seria la portada d'aigües de la Noguera Pallaresa. I no és cap solució nova. L'any 1837, Celestino Mas i Abad, alcalde que fou d'Igualada, va concebre el projecte de portar a Igualada tres moles d'aigua del riu Segre des de l'alçada de Ponts. Si una mola d'aigua són 3.381 plomes d'aigua (7.439 metres cúbics/24 hores), tres moles equivalen a 22.317,27 metres cúbics diaris. Va obtenir la concessió el 8 de març de 1841. Però influents igualadins de l'època s'hi varen oposar.

L'any 1911, en un concurs fet per l'ajuntament de Barcelona per tal de portar-hi aigües, la primera solució de les proposades fou la del Sr. Mas i Torrella, "El Pallaresa en Barcelona". I passava per Igualada. Posteriorment, en temps ja de l'alcalde Porcioles, un enginyer de Camins, Victoriano Muñoz Oms, va elaborar el "Plan de aguas de Cataluña, para el aprovechamiento integral de los ríos de la Región Catalana, con solución definitiva del abastecimiento de agua potable a la ciudad de Barcelona y poblaciones limítrofes". Un projecte similar sembla que el mateix enginyer ja l'havia presentat a la Generalitat, en temps de la República.

I ara, més recentment, del setembre de l'any passat, hi ha un estudi del Dr. enginyer Lluís Graus i Queralt, "Transvasament de la Noguera Pallaresa. Abastament d'aigua a l'àrea metropolitana de Barcelona i altres comarques". El projecte és molt interessant perquè compara aquesta proposta amb les possibles portades d'aigua de l'Ebre i del Roine. La solució Pallaresa, segons aquest estudi, suposa només un 41 per cent del cost previst per a la solució Roine, d'una banda; de l'altra, obvia l'oposició al transvasament de l'Ebre per part de les terres

del Baix Ebre. Amb la Noguera Pallaresa, amb captació a Camarasa, segons la proposta, i pas per la Panadella, amb dipòsits de regulació als voltants de Piera, l'àmbit de les obres es desenvoluparia íntegrament a Catalunya. I els beneficis de la inversió també es quedarien a Catalunya, així com les taxes o cànonns que s'haguessin d'abonar a les terres de Lleida.

—Sembla tan clar com l'aigua...

JOAN VALLS I PIQUÉ (Igualada, 1950) és llicenciat en Filologia Romànica Hispànica i en Ciències de la Informació. Director del *Diari d'Igualada* durant disset anys, actualment és professor de l'IES Joan Mercader i assessor editorial del *Diari d'Igualada*, on també publica com a columnista.

ROVERDO

QUICKY CATALAN

100

75

50

25

Roverdo